

Studiehjälp bland flyktingar – Kommenterad statistik

CSN, Rapport 2019: 4

Studiehjälp bland flyktingar - Kommenterad statistik

Centrala studiestödsnämnden (CSN) 2019

Producent	CSN 851 82 Sundsvall 060-18 60 00
Medverkande	Peter Engberg, utredare, CSN, Enheten Kunskap om studiestödet
Förfrågningar	Peter Engberg, e-post: peter.engberg@csn.se

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning.....	6
1.1. Bakgrund	6
1.2. Frågeställningar	6
1.3. Regler om studiestöd till personer med uppehållstillstånd.....	6
1.4. Definitioner och avgränsningar	7
Vem är flykting?.....	7
Avgränsningar.....	8
2. Flyktingar med studiehjälp.....	9
2.1. Vad är studiehjälp?.....	9
2.2. Ökad andel flyktingar med studiehjälp	10
Hög andel män bland flyktingar med studiebidrag.....	11
Flyktingars genomsnittsalder stiger	11
2.3. Hög andel flyktingar med extra tillägg.....	12
Endast ett fåtal flyktingar har övriga bidrag.....	13
3. Förändringar av rätten till studiehjälp.....	15
3.1. Vad kan påverka rätten till studiehjälp?.....	15
Andelen flyktingar med ogiltig frånvaro ökar.....	15
3.2. Fler får återkrav av studiehjälp.....	17
Störst ökning bland flyktingar	17
3.3. Allt vanligare med återkrav som skickas till Kronofogdemyndigheten.....	19
Få flyktingkvinnor får betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten	19
4. Avslutande reflektioner	21
4.1. Har unga flyktingar ett större behov av ekonomiskt stöd från CSN?	21
4.2. Har ogiltig frånvaro ökat hos flyktingar?	21
4.3. Hur påverkar flyktingars frånvaro andelen återkrav och betalningsförelägganden?.....	21
5. Referenser	23

Sammanfattning

Studiehjälp bland flyktingar

CSN ska följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området. Inom ramen för uppdraget har CSN tagit fram statistik med syftet att beskriva studiestöd till studerande som har kommit till Sverige som flykting eller som anhörig till flykting. Statistiken i rapporten är beskrivande och avser studerande med studiehjälp under läsåren 2015/16, 2016/17 och 2017/18.

Högre andel flyktingar får studiehjälp

Under de aktuella läsåren ökade andelen flyktingar som studerade med studiebidrag. Läsåret 2015/16 utgjorde flyktingar sex procent (19 400 personer) av det totala antalet studerande med studiebidrag. Läsåret 2017/18 hade andelen flyktingar ökat med två procentenheter till åtta procent (27 600 personer). Av de flyktingar som studerade med studiebidrag var den största andelen män och andelen män ökade med fem procentenheter, från 66 procent 2015/16 till 71 procent av den totala andelen flyktingar 2017/18.

Flyktingar med studiehjälp – en ekonomiskt utsatt grupp

Flyktingar med studiehjälp är en mer ekonomiskt utsatt grupp jämfört med svenska och övriga utländska medborgare. Flyktingar som hade studiehjälp under de aktuella läsåren fick i betydligt högre grad än övriga studerande extra tillägg. Extra tillägg kan lämnas om den studerandes och dennes föräldrars inkomst är lägre än 125 000 kronor under läsåret. Av flyktingarna med studiehjälp fick drygt 70 procent extra tillägg, det kan jämföras med knappt tio procent av övriga utländska studerande och knappt två procent av studerande med svenskt medborgarskap som fick extra tillägg. I gruppen flyktingar var det vanligare att männen fick extra tillägg, 78 procent av männen och 61 procent av kvinnorna fick extra tillägg läsåret 2017/18.

Högre andel män och högre genomsnittsålder hos flyktingar

Andelen män i gruppen flyktingar har sedan läsåret 2015/16 ökat med fem procentenheter till 71 procent läsåret 2017/18. Det senaste läsåret ser vi också att flyktingar med studiehjälp blir allt äldre, det visas genom att genomsnittsåldern stigit för flyktingar det senaste läsåret. Informationen om andel män och genomsnittsålder är intressant, eftersom dessa båda faktorer tidigare visat sig ha betydelse för ogiltig frånvaro, återkrav och betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten.

Andelen flyktingar med ogiltig frånvaro ökar

Studiehjälp och lärlingsersättning kan dras in om en studerande är frånvarande från sina studier utan giltiga skäl, så kallad ogiltig frånvaro. Utländska medborgare hade högre ogiltig frånvaro än vad svenska medborgare hade under de aktuella perioderna 2015/16 – 2017/18. Flyktingar och övriga utländska medborgare hade en liknande andel frånvaro fram till läsåret 2017/18 då flyktingarnas ogiltiga frånvaro ökade med fyra procentenheter medan övriga utländska medborgare ökade med en procentenhet.

Både männens och kvinnornas ogiltiga frånvaro ökade. Män var dock över-representerade bland dem som hade ogiltig frånvaro och var också den grupp där frånvaron ökade mest. Äldre elever var den grupp där högst andel hade ogiltig frånvaro, men andelen ökade oavsett ålderskategori.

Ökad frånvaro ökar andelen återkrav

Studiehjälp som betalats ut felaktigt kan i vissa fall återkrävas. För gruppen flyktingar ökade andelen återkrav under de aktuella läsåren. Läsåret 2015/16 var andelen flyktingar med återkrav sex procent. Det var något högre än andelen svenska medborgare med återkrav och något mindre än andelen övriga utländska medborgare. Läsåret 2017/18 hade åtta procent av flyktingarna fått ett återkrav medan svenska medborgare och övriga utländska medborgare hade samma andel återkrav som tidigare.

Lägst andel med återkrav fanns i ålderskategorin 17 år och yngre och högst andel med återkrav fanns i kategorin 20 år, något som gällde oavsett om det handlade om svenska eller utländska medborgare. Av 20 åringarna var flyktingar den grupp som hade lägst andel återkrav.

Fler flyktingar får betalningsförelägganden hos Kronofogdemyndigheten

Av de återkrav som riktades till gruppen flyktingar läsåret 2017/18 gick tio procent vidare till Kronofogdemyndigheten under läsåret. Det var en ökning med tre procentenheter jämfört med läsåret 2015/16. Det var något vanligare att utländska medborgare fick ett återkrav skickat vidare till Kronofogdemyndigheten än vad det var för en svensk medborgare. Det var däremot något lägre andel flyktingar som fick ett återkrav skickat vidare till Kronofogdemyndigheten än vad det var för övriga utländska medborgare.

För flyktingarna var det vanligare att mäns återkrav gick vidare till Kronofogdemyndigheten, medan det för svenska medborgare var vanligare att kvinnors återkrav gick vidare till Kronofogdemyndigheten. För övriga utländska medborgare var det en större variation mellan könen. Under läsåret 2017/18 gick elva procent av de manliga flyktingarnas återkrav vidare, vilket var en ökning med tre procentenheter jämfört med läsåret 2015/16. För de kvinnliga flyktingarna var motsvarande andel sex procent läsåret 2017/18 vilket var en ökning med en procentenhet från läsåret 2015/16. De kvinnliga flyktingarna var den grupp, oavsett läsår och nationalitet, som hade lägst andel återkrav som gick vidare till betalningsförelägganden hos Kronofogdemyndigheten.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

CSN ska följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området.¹ Inom ramen för uppgiften har CSN tagit fram statistik med syfte att beskriva studiestöd i form av studiehjälp till studerande som har kommit till Sverige som flyktingar eller som anhöriga till flyktingar.

1.2. Frågeställningar

Syftet med undersökningen är att beskriva de flyktingar som studerade med studiehjälp under läsåren 2015/16, 2016/17 och under läsåret 2017/18. Vi kommer även att jämföra studerandegruppen flyktingar med övriga studerande: svenska medborgare och övriga utländska medborgare.

Den övergripande frågeställningen är:

- Hur ser användandet av studiehjälp ut bland flyktingar?
-

Underliggande frågeställningar är:

- Har unga flyktingar ett större behov av ekonomiskt stöd från CSN jämfört med andra grupper?²
- Den ogiltiga frånvaron ökar bland utländska medborgare.³ Har ogiltig frånvaro även ökat hos flyktingar?
- Hur vanligt är det att flyktingars frånvaro leder till återkrav och betalningsförelägganden hos Kronofogdemyndigheten?

1.3. Regler om studiestöd till personer med uppehållstillstånd

Studiestöd i form av studiehjälp kan lämnas till utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd i Sverige. Studiestöd kan också lämnas till personer som har fått tidsbegränsade uppehållstillstånd i Sverige som flykting eller som familjemedlem till en flykting. Anhöriga till flyktingar har rätt till svenskt studiestöd om de har ett giltigt uppehållstillstånd, oavsett om det är tidsbegränsat eller permanent.⁴

¹ 5 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

² CSN- *Studiestöd bland flyktingar*

³ CSN - Rekordmånga elever får studiebidraget indraget på grund av skolk

⁴ Utländska medborgare som inte uppfyller något av dessa villkor kan även få rätt till studiestöd på andra grunder

Om uppehållstillståndet inte längre är giltigt kan personen ändå fortsatt ha rätt till studiestöd. Personen ska då, innan det senaste tillståndet löpte ut, antingen ha ansökt om nytt uppehållstillstånd på samma grund som tidigare eller ansökt om ett fortsatt tillstånd enligt lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Personer kan också få sitt beslut om permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd återkallat av Migrationsverket eller få avslag på sin ansökan om förlängning av uppehållstillstånd. I dessa fall har personen rätt till studiestöd fram tills dess att Migrationsverkets beslut vinner laga kraft eller till och med att tidsfristen för frivillig avresa löper ut enligt 2 kap. 4 § fjärde stycket och 2 kap. 4a § första stycket i studiestödslagen (SFS 1999:1395).

Tidigare har de flesta personer som bedömts vara flyktingar också beviljats ett permanent uppehållstillstånd i Sverige. På grund av den kraftiga ökningen av antalet asylsökande under 2015 tog riksdagen beslut om en ny tillfällig lag (lagen 2016:752 om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige). Lagen, som trädde i kraft den 20 juli 2016, innebär bland annat begränsningar vad gäller asylsökandes möjlighet att få uppehållstillstånd i Sverige. Flyktingar beviljas sedan dess i huvudsak tidsbegränsade uppehållstillstånd i tre år, medan de som har fått status som alternativt skyddsbehövande normalt får uppehållstillstånd i 13 månader.⁵ Upphållstillståndet kan förlängas om skyddsbehovet kvarstår när tillståndet slutar gälla. Reglerna gällande möjligheten för flyktingars familj att få komma hit har också begränsats, bland annat genom krav på försörjning vid familjeåterförening.⁶

1.4. Definitioner och avgränsningar

Vem är flykting?

Enligt Genève-konventionen, EU-regler och svensk lagstiftning definieras en flykting som en person som har välgrundade skäl att vara rädd för förföljelse på grund av till exempel ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, sexuell läggning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp.⁷ Även en person som inte är flykting kan ha rätt till uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller på grund av synnerligen/särskilt ömmande omständigheter.⁸

I den här rapporten definieras en flykting som en person som beviljats svenskt studiestöd som utländsk medborgare på grund av ett eget uppehållstillstånd som kvotflykting, flykting, alternativt skyddsbehövande, övrig skyddsbehövande, eller på grund av synnerligen/särskilt ömmande omständigheter, Sveriges internationella åtaganden eller vissa verkställighetshinder. Även de som enligt Migrationsverket räknas som familjemedlemmar till en person som definieras som flykting omfattas. Personen ska inte ha blivit svensk medborgare (vid läsårets början) eller ha fått ett beslut om rätt till svenskt studiestöd som utländsk medborgare baserat på en annan grund.

⁵ 1 kap. 5 § lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.

⁶ Läs mer om familjeåterförening på <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Efter-beslut/Om-du-far-stanna/Familjeaterforening.html> (2019-01-07)

⁷ 4 kap. 1 § första stycket utlänningslagen (2005:716)

⁸ 1 kap. 5 § första och tredje stycket lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige och 5 kap. 6 § utlänningslagen (2005:716).

Avgränsningar

Undersökningen är avgränsad till att omfatta samtliga studerande som läste med studiehjälp för studier i Sverige under tre läsår: 2015/16, 2016/17 och 2017/18. Studerande med studiehjälp för studier utomlands ingår inte i undersökningen då det på grund av regelverket endast är ett fåtal flyktingar som har rätt till studiehjälp för utlandsstudier.

De studerande har delats upp i tre grupper, där en grupp omfattar flyktingar, en grupp avser svenska medborgare och en grupp omfattar övriga utländska medborgare som har beviljats studiehjälp på annan grund än flykting. De fem vanligaste medborgarskapen hos de övriga utländska medborgarna var under samtliga läsår Polen, Thailand, Finland, Norge, Danmark. Tillsammans utgjorde de cirka en tredjedel av alla övriga utländska medborgare under de tre läsåren.

Studiehjälp kan ges för studier på gymnasienivå och det är vanligast att personer studerar på kommunal gymnasieskola, fristående gymnasieskola, komvux eller folkhögskola. Studerande på samtliga skolformer ingår i undersökningen utom när det gäller uppgifterna för skolk, återkrav samt betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten. De avser endast studerande som någon gång under läsåret beviljats studiehjälp för studier vid kommunal gymnasieskola eller fristående gymnasieskola.

Uppgifterna för betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten avser perioderna

- 1 december 2015– 30 november 2016 för läsåret 2015/16
- 1 december 2016– 30 november 2017 för läsåret 2016/17
- 1 december 2017– 30 november 2018 för läsåret 2017/18.

Avgränsningen är gjord utifrån att en elev tidigast kan få betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten den 1 december det aktuella läsåret. Siffrorna avseende betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten kan därför avvika från tidigare rapporter då ett kortare datumintervall använts i denna rapport.

Underlag och statistik är hämtade från CSN:s register. Samtliga studiestödsregler är upptagna i studiestödslagen, 1999:1395, studiestödsförordningen (2000:655), förordning (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram och förordning (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

I rapporten används till största del begreppen män och kvinnor när statistiken är uppdelad på kön, även då det gäller omyndiga personer. Detta för att gränsen för omyndiga och myndiga personer löper rakt igenom gruppen med studiehjälp och det blir omständligt att använda olika begrepp beroende på ålder. Med kön avses det juridiska könet, det vill säga det kön en person har registrerat i folkbokföringen. Ytterligare definitioner av relevanta begrepp finns i respektive kapitel.

Siffrorna i tabellerna är avrundade till heltal i procent och är även avrundade i de fall tabellen beskriver antal.

2. Flyktingar med studiehjälp

2.1. Vad är studiehjälp?

Den som studerar heltid på gymnasienivå kan få studiehjälp t.o.m. det första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. De vanligaste skolformerna bland dem som får studiehjälp är kommunal gymnasieskola, fristående gymnasieskola, komvux och folkhögskola. Studiehjälp består av tre olika typer av bidrag

- Studiebidrag
- Extra tillägg
- Inackorderingsstillägg

Studiebidrag betalas ut från det att eleven fyller 16 år. Till skillnad från barnbidraget som är villkorslöst, betalas studiebidraget enbart ut till dem som är gymnasie-studerande och närvarar på lektionerna. Studiebidraget var tidigare 1 050 kr per månad men från den 1 mars 2018 höjdes studiebidraget med 200 kronor till 1 250 kronor per månad. Studiebidrag betalas normalt ut under tio månader per år till heltidsstuderande och nästan samtliga av dem som har någon form av studiehjälp får studiebidrag.⁹

Utländska medborgare behöver ansöka om studiebidrag och måste uppfylla rätten till svenskt studiestöd för att ha rätt till studiebidraget. Den som är svensk medborgare behöver däremot inte ansöka om studiebidrag.

Sedan läsåret 2015/16 har antalet studerande med studiebidrag ökat med 14 800 personer eller fem procent. Antalet flyktingar med studiebidrag har under samma period ökat med 8 200 personer eller 42 procent.

Tabell 1: Antal studerande med studiebidrag fördelat på läsår

	Antal studerande med studiebidrag	Varav flyktingar
2015/16	318 800	19 400
2016/17	326 200	24 600
2017/18	333 600	27 600

Extra tillägg kan lämnas till studerande som bor i en familj med låg inkomst och *inackorderingsstillägg* kan lämnas till vissa studerande som studerar och bor på annan ort än sin hemort. Extra tillägg och inackorderingsstillägg måste alla studerande ansöka om, oavsett medborgarskap, och dessa stöd lämnas till en mindre del av samtliga studerande som har studiehjälp. Sedan läsåret 2015/16 har antalet studerande med extra tillägg ökat med 6 600 personer eller 34 procent. Antalet studerande med inackorderingsstillägg har minskat med 100 personer eller två procent.

⁹ Läsåret 2015/16 var det 115 personer som inte hade studiebidrag. Läsåret 2016/17 var det 117 personer och läsåret 2017/18 var det 115 personer.

Tabell 2: Antal studerande med extra tillägg och inackorderingstillägg fördelat på läsår

	Antal studerande med extra tillägg	Varav flyktingar	Antal studerande med inackorderingstillägg	Varav flyktingar
2015/2016	19 400	14 100	4 900	20
2016/2017	22 900	17 500	4 800	40
2017/2018	26 000	20 100	4 800	50

Utöver studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg finns det ytterligare två bidrag som ges till ungdomar i gymnasieskolan: lärlingsersättning och Rg-bidrag. Lärlingsersättning ges till studerande som har rätt till studiehjälp och som deltar i gymnasial lärlingsutbildning. Rg-bidrag lämnas till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan som studerar vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade samt till elever vid riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade. Antalet studerande med lärlingsersättning har sedan 2015/16 ökat med 1 800 personer eller 23 procent. Flyktingar med lärlingsersättning har under samma period ökat med 70 personer eller 39 procent. Antalet studerande med Rg-bidrag är oförändrat sedan läsåret 2015/16. Det gäller även hos gruppen flyktingar.

2.2. Ökad andel flyktingar med studiehjälp

Under de aktuella läsåren har andelen flyktingar som studerat med studiebidrag ökat. Lsåret 2015/16 utgjorde flyktingar sex procent av det totala antalet studerande med studiebidrag. Lsåret 2017/18 hade andelen flyktingar med studiebidrag ökat med två procentenheter till åtta procent. Att andelen flyktingar har ökat beror på att fler fick uppehållstillstånd beviljade på grund av att de fått asyl eller på grund av anknytning, jämfört med tidigare läsår.¹⁰

Tabell 3 Antal och andel studerande med studiebidrag, fördelat efter läsår, svenska medborgare, flyktingar och övriga utländska medborgare, andelar i procent

	Flyktingar		Svenska medborgare		Övriga	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
2015/16	19 400	6	288 000	90	11 500	4
2016/17	24 600	8	290 500	89	11 100	3
2017/18	27 600	8	295 300	89	10 800	3

¹⁰ Migrationsverket: Översikt av beviljade uppehållstillstånd 2009-2018

Hög andel män bland flyktingar med studiebidrag

Av de flyktingar som studerade med studiebidrag var den största andelen män och andelen män har också ökat. Under läsåret 2015/16 utgjorde männen 66 procent av den totala andelen flyktingar. Läsåret 2017/18 hade andelen män ökat med fem procentenheter till 71 procent. Andelen män bland svenska medborgare och övriga utländska medborgare var oförändrade under samma period. Att männen är överrepresenterade bland flyktingarna beror på att andelen män som söker asyl i Sverige är betydligt högre än andelen kvinnor.¹¹

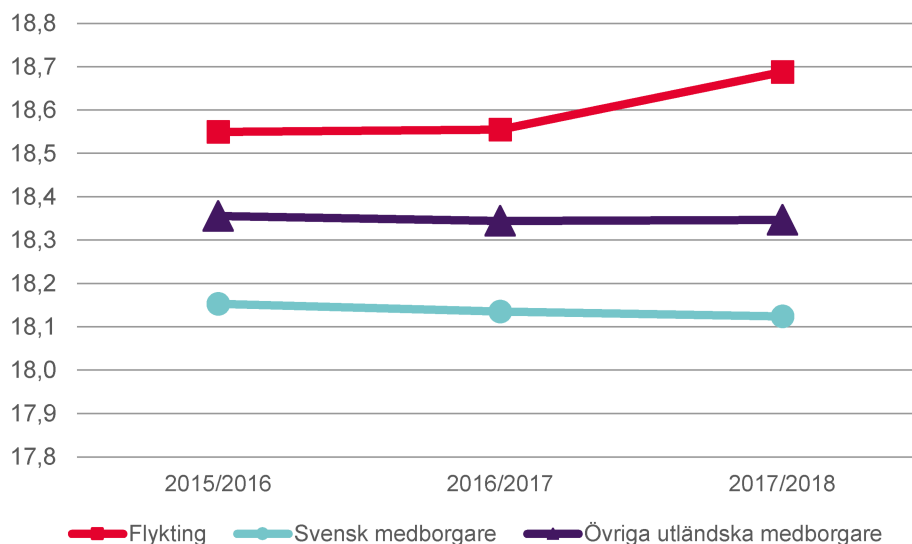
Tabell 4 Andel män bland flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare med studiebidrag, fördelat efter läsår, andelar i procent

	Flyktingar	Svenska medborgare	Övriga
2015/16	66	51	51
2016/17	68	51	51
2017/18	71	51	51

Flyktingars genomsnittsålder stiger

De flyktingar som studerade med studiebidrag under de aktuella läsåren var äldre än övriga studerande och genomsnittsåldern ökade tydligt läsåret 2017/18. Under samma period var det en väldigt liten förändring för svenska medborgare och övriga utländska medborgare.

Diagram 1 Genomsnittsålder för studerande med studiebidrag fördelat efter läsår, svenska medborgare, flyktingar och övriga utländska medborgare

Fördelat på ålderskategorier minskade andelen flyktingar i den yngre ålderskategorin, 17 år eller yngre, medan andelen ökade i kategorierna 18-19 år och 20 år.

¹¹ Migrationsveket: Asylsökande till Sverige 2000-2018

Tabell 5 Andel flyktingar med studiebidrag fördelat efter läsår och ålderskategori, andelar i procent

	17 år eller yngre	18-19 år	20 år
2015/16	19	58	23
2016/17	19	59	22
2017/18	15	60	25

Att utländska medborgare är äldre än svenska medborgare är naturligt med tanke på hur regelverket för gymnasieskolan ser ut. Många av de elever som kommer till Sverige från andra länder behöver först läsa på ett introduktionsprogram. Det finns fem olika introduktionsprogram. Det är vanligast att studerande med utländskt medborgarskap läser programmet för språkintröduktion¹². Att en hög andel av de utländska medborgarna behöver läsa på ett introduktionsprogram innebär att deras gymnasieutbildning tar längre tid att genomföra. Deras ålder blir därför högre i genomsnitt.

2.3. Hög andel flyktingar med extra tillägg

Extra tillägg är ett bidrag som ges till studerande på gymnasiet vars familj har låga inkomster. För att ha rätt till extra tillägg ska familjens inkomst vara lägre än 125 000 kronor före skatt under läsåret (från den 1 juli – 30 juni). Om familjen har en förmögenhet över 75 000 kr räknas en femtedel av förmögenheten in i inkomsten. Storleken på bidraget varierar mellan 285 kronor och 855 kronor beroende på familjens inkomst.

En mycket hög andel av flyktingarna fick under perioden extra tillägg. Drygt 70 procent av de flyktingar som fick studiehjälp fick även extra tillägg. Bland svenska medborgare var det knappt två procent som fick extra tillägg och bland övriga utländska medborgare var andelen med extra tillägg knappt tio procent.

Av de flyktingar som fick extra tillägg var det särskilt vanligt för män att få stödet. Av de män som fick studiehjälp läsåret 2015/16 var det 76 procent som fick extra tillägg. Lsåret 2017/18 hade andelen män med extra tillägg ökat med två procentenheter. Bland kvinnorna minskade däremot andelen med extra tillägg under samma period. Under läsåret 2015/16 var det 65 procent av kvinnorna som fick extra tillägg och läsåret 2017/18 hade andelen kvinnor med extra tillägg minskat med fyra procentenheter.

En möjlig förklaring till skillnaden mellan könen är att en högre andel män än kvinnor har kommit till Sverige som ensamkommande barn och därmed har lägre inkomst.¹³

¹² Skolverket: Sökande till gymnasieskolan efter svensk och utländsk bakgrund

¹³ Migrationsverket: Översikt av beviljade uppehållstillstånd 2009-2018

Tabell 6: Andel flyktingar med extra tillägg fördelat efter läsår och kön

	2015/16	2016/17	2017/18
Man	76	75	78
Kvinna	65	63	61

Tabell 7 Antal och andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare med extra tillägg, fördelat efter läsår

	Flyktingar		Svenska medborgare		Övriga	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
2015/16	14 100	72	4 200	1	1 100	9
2016/17	17 500	71	4 500	2	900	8
2017/18	20 100	73	5 200	2	700	7

Att det finns en tydlig skillnad mellan andelen män och kvinnor som under perioden fick extra tillägg är unikt för gruppen flyktingar. Bland svenska medborgare var det liten eller ingen skillnad mellan könen. Bland övriga utländska medborgare var det något vanligare att män fick extra tillägg jämfört med kvinnor, men skillnaden mellan män och kvinnor var mindre för dem än för flyktingar.

En jämförelse mellan elever med extra tillägg i olika åldrar visar att andelen studerande som fick extra tillägg var lägst bland dem som är 17 år eller yngre. I gruppen flyktingar var det vanligast med extra tillägg i ålderskategorin 18-19 år medan det för svenska medborgare och övriga utländska medborgare var vanligast med extra tillägg för 20 åriga elever.

Endast ett fåtal flyktingar har övriga bidrag

Inackorderingstillägg är ett bidrag för dem som har långt till skolan och som läser på en fristående gymnasie- eller gymnasiesärskolor. Bidrag ges till och med vårterminen det år den studerande fyller 20 år, men det finns ingen nedre åldersgräns. För att kunna få inackorderingstillägg måste eleven studera heltid på en utbildning som ger rätt till bidraget. En förutsättning är att programmet och den nationella inriktningen som eleven ska läsa inte finns på hemorten. Beloppet varierar mellan 1 190 och 2 350 kronor per månad beroende på avståndet mellan hemmet och skolan.

I gruppen flyktingar var det endast ett fåtal som hade inackorderingstillägg under perioden. Av dessa var en låg andel kvinnor. I grupperna svenska medborgare och övriga utländska medborgare var det en majoritet kvinnor som beviljades inackorderingstillägg under perioden.

Läringsersättning är ett bidrag till dem som studerar en gymnasial lärlingsutbildning eller en lärlingsliknande utbildning på ett introduktionsprogram. Pengarna ska gå till extra kostnader för måltider och resor som uppkommer när eleven befinner sig på en arbetsplats. Bidraget är 1 000 kronor per månad under den tid som eleven studerar.

Läringsersättning är ett relativt nytt stöd som infördes den 1 januari 2014. Av den anledningen har antalet studerande med lärlingsersättning varit få, även om antalet studerande med ersättningen har ökat de senaste läsåren.

Av de flyktingar som fick studiehjälp under de aktuella läsåren var det en procent som fick lärlingsersättning.

Rg-bidrag är ett bidrag som kan lämnas till studerande vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade i Örebro och vid riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade ungdomar i Angered, Kristianstad, Skärholmen och Umeå. Bidraget ska täcka kostnader för mat, boende och hemresor och ges endast till studerande som inte kan bo kvar på sin hemort.

Generellt är det väldigt få elever som får Rg-bidrag. Varje läsår är det ca 300 elever som får Rg-bidrag varav ca tio personer eller tre procent utgörs av flyktingar.

3. Förändringar av rätten till studiehjälp

3.1. Vad kan påverka rätten till studiehjälp?

Det kan ske förändringar under studietiden, till exempel genom studieavbrott eller ogiltig frånvaro, som kan påverka den studerandes rätt till studiehjälp. En studerande som inte gör några ändringar under läsåret får normalt sett studiehjälp utbetalt under tio månader per år.

Om en studerande får sin studiehjälp indragen kan det dessutom påverka hela familjens ekonomi, genom att rätten till vissa stöd från Försäkringskassan kan upphöra. En elev som har studiehjälp räknas in i underlaget vid bedömningen av rätt till bostadsbidrag, underhållsstöd och flerbarnstillägg även om han eller hon har fyllt 18 år. Detta innebär att om en elev av någon anledning förlorar sin rätt till studiehjälp kan familjen därmed även förlora andra ekonomiska stöd.¹⁴

Nedan redogörs för de vanligaste förändringarna under studietiden och hur ofta de förekommer. Framtagen data avser endast studerande som har studiehjälp för studier vid en kommunal gymnasieskola eller en fristående gymnasieskola under det aktuella läsåret.

Andelen flyktingar med ogiltig frånvaro ökar

Studiehjälp och lärlingsersättning kan dras in om en studerande är frånvarande från sina studier utan giltigt skäl. Skolan avgör vad som räknas som ogiltig frånvaro, men CSN har rekommenderade riktlinjer vad gäller frånvarons omfattning. Enligt rekommendationen bör frånvaron uppgå till minst fyra timmar under en månad och vara återkommande för att skolan ska rapportera frånvaron till CSN. När skolan rapporterar ogiltig frånvaro kan CSN besluta om att dra in stödet. Riktlinjerna har i stort sett varit oförändrade sedan 2012.¹⁵

Av de flyktingar som studerade med studiehjälp under läsåret 2015/16 fick elva procent ett beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro. Under det läsåret var andelen flyktingar med ogiltig frånvaro lägre än vad det var för övriga utländska medborgare. Låsåret 2017/18 hade den ogiltiga frånvaron bland flyktingar ökat. Av flyktingarna fick 15 procent beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro, vilket var en ökning med fyra procentenheter jämfört med tidigare låsår.

¹⁴ Läs mer om bostadsbidrag, flerbarnstillägg och underhållsstöd på <https://www.forsakringskassan.se> (2019-02-22)

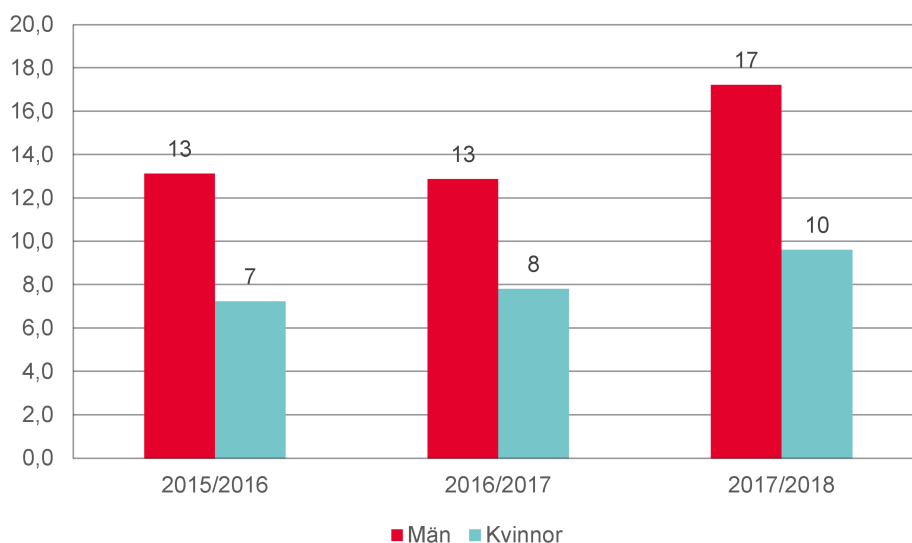
¹⁵ Information om rapportering av uppgifter till CSN finns på CSN:s hemsida, <https://www.csn.se/partner/rapporterar-uppgifter-till-csn.html#expand:none> (2019-02-26)

Tabell 8: Andel studerande som fick beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro, fördelat efter flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare, andelar i procent

	Flyktingar	Svenska medborgare	Övriga
2015/16	11	7	12
2016/17	11	8	11
2017/18	15	8	12

Män var överrepresenterade bland dem som hade ogiltig frånvaro under perioden. Läsåret 2015/16 var det elva procent av männen i gruppen flyktingar som hade ogiltig frånvaro. Läsåret 2017/18 hade andelen män med ogiltig frånvaro ökat med fyra procentenheter till 17 procent. Även kvinnornas ogiltiga frånvaro ökade under perioden. 2015/16 var det sju procent av kvinnorna i gruppen flyktingar som hade ogiltig frånvaro. Läsåret 2017/18 hade andelen ökat med tre procentenheter till tio procent.

Diagram 2 Andel flyktingar som fick beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro, fördelat efter läsår, kön, andelar i procent

Äldre elever hade högst ogiltig frånvaro. Av 20-åringarna var det 14 procent som hade ogiltig frånvaro läsåret 2015/16. Läsåret 2017/18 hade den andelen ökat med fyra procentenheter. I den yngsta kategorin elever, 17 år eller yngre, ökade den ogiltiga frånvaron mest. Där har frånvaron ökat med fem procentenheter. Att äldre elever har högst ogiltig frånvaro är inte unikt för flyktingar. I kategorin 20-åringar är flyktingar den kategori som haft lägst frånvaro.

Tabell 9 **Andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare som fick beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro, fördelat efter läsår och ålder, andelar i procent**

	Flyktingar	Svenska medborgare	Övriga
2015/16			
17 år eller yngre	6	4	6
18 - 19 år	12	8	13
20 år	14	17	18
2016/17			
17 år eller yngre	8	4	7
18 - 19 år	11	9	12
20 år	15	17	16
2017/18			
17 år eller yngre	11	4	7
18 - 19 år	15	9	13
20 år	17	18	18

3.2. Fler får återkrav av studiehjälp

Studiehjälp som betalats ut felaktigt kan krävas tillbaka. En felaktig utbetalning kan till exempel ske om den studerande avbryter sina studier eller får sin studiehjälp indragen på grund av ogiltig frånvaro. En studerande som har extra tillägg kan få återkrav om familjens inkomst ändras utan att den studerande eller vårdnadshavaren anmäler den nya inkomsten till CSN¹⁶. En studerande med inackorderingstillägg kan få det indraget om hen flyttar och inte längre har rätt till tillägget.

En felaktig utbetalning leder dock inte alltid till återkrav. Istället justeras det belopp som felaktigt betalats ut till den studerande i första hand på kommande utbetalningar. I det här avsnittet redogörs enbart för felaktiga utbetalningar som lett till återkrav.

Om den studerande är myndig när studiehjälpen betalas ut blir hen betalningsskyldig för återkravet. Är den studerande omyndig blir normalt den vårdnadshavare som tog emot utbetalningen återbetalningsskyldig. Ett ensamkommande barn har ofta en särskilt förordnad vårdnadshavare eller en god man.

Om det är en särskilt förordnad vårdnadshavare som fått utbetalningen är hen betalningsskyldig för återkravet. Om en god man tar emot utbetalningen återkräver inte CSN beloppet.

Störst ökning bland flyktingar

I gruppen flyktingar har andelen återkrav ökat under perioden. Bland både flyktingar, svenska medborgare och övriga studerande var beslut om indragen studiehjälp på

¹⁶ Om den studerande är under 18 år ska vårdnadshavaren anmäla ändringen till CSN.

grund av ogiltig frånvaro – skolk – den vanligaste anledningen till ett återkrav av studiehjälp.

Läsåret 2015/16 fick sex procent av flyktingarna återkrav. Det var något högre än andelen återkrav hos svenska medborgare och något lägre än andelen hos övriga utländska medborgare. Läsåret 2017/18 hade andelen med återkrav i gruppen flyktingar med återkrav ökat med två procentenheter till åtta procent. Under samma period har andelen svenska medborgare och andelen övriga utländska medborgare med återkrav varit oförändrad.

Tabell 10: Antal och andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare som fått återkrav fördelat efter läsår, andelar i procent

	Flyktingar		Svenska medborgare		Övriga	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
2015/16	1 100	6	11 500	4	790	7
2016/17	1 600	7	12 500	4	780	7
2017/18	2 200	8	12 900	4	780	7

Det var vanligare att män fick återkrav än kvinnor under alla läsår och kategorier. Inom gruppen flyktingar ökade andelen med återkrav både för män och för kvinnor. För de svenska medborgarna ökade andelen kvinnor med återkrav och för de övriga utländska medborgare ökade männens återkrav något.

Tabell 11: Andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare som fått återkrav fördelat efter läsår och kön, andelar i procent

	Flykting		Svensk medborgare		Övriga	
	Andel män	Andel kvinnor	Andel män	Andel kvinnor	Andel män	Andel kvinnor
2015/16	7	4	5	3	8	6
2016/17	7	5	5	4	8	6
2017/18	9	6	5	4	9	6

Det var särskilt vanligt att äldre studerande fick återkrav av studiehjälp. Lägst andel med återkrav finns i ålderskategorin 17 år och yngre och högst andel med återkrav hade de äldre ålderskategorierna.

Tabell 12: Andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare som fått återkrav fördelat efter läsår och ålder, andelar i procent.

	Flyktingar	Svenska medborgare	Övriga
2015/16			
17 år eller yngre	2	2	4
18-19 år	6	4	7
20 år	10	12	12
2016/17			
17 år eller yngre	3	3	3
18-19 år	6	5	7
20 år	10	13	12
2017/18			
17 år eller yngre	4	2	4
18-19 år	7	5	8
20 år	11	13	12

3.3. Allt vanligare med återkrav som skickas till Kronofogdemyndigheten

Om ett återkrav inte betalas tillbaka i tid skickar CSN först påminnelse och kravbrev till den studerande eller till den studerandes vårdnadshavare, och därefter en ansökan om betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten. Om den studerande fortfarande inte betalar fastställs skulden i ett utslag. Vid samtliga dessa steg tillkommer ytterligare avgifter som den studerande ska betala till CSN eller Kronofogdemyndigheten. Dessutom kan den studerande eller vårdnadshavaren få en betalningsanmärkning.

Få flyktingkvinnor får betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten

Av de återkrav som beslutades för gruppen flyktingar, skickades tio procent vidare som betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten under läsåret 2017/18. Det var en ökning med tre procentenheter sedan 2015/16. Andelen återkrav som överlämnades till Kronofogdemyndigheten var något högre för flyktingar jämfört med svenska medborgare och något lägre jämfört med övriga utländska medborgare.

Tabell 13: Andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare med återkrav som även fått betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten fördelat efter läsår andelar i procent.¹⁷

	Flyktingar	Svenska medborgare	Övriga
2015/16	7	7	8
2016/17	9	8	10
2017/18	10	8	11

I gruppen flyktingar var det vanligare att männens återkrav lämnades vidare till Kronofogdemyndigheten. Av männens återkrav var det elva procent som skickades vidare läsåret 2017/18, vilket var en ökning med tre procentenheter jämfört med läsåret 2015/16. För svenska medborgare var det något vanligare att kvinnors återkrav gick vidare till Kronofogdemyndigheten. Bland de utländska medborgarna var det vanligare för männen att ett återkrav gick vidare till Kronofogdemyndigheten. Andelen av de kvinnliga flyktingarnas återkrav som gick vidare till Kronofogdemyndigheterna var sex procent läsåret 2017/18 vilket var en procent mindre än läsåret 2016/17. Andelen kvinnliga flyktingar med återkrav som gick vidare till Kronofogdemyndigheten var tre procentenheter lägre än vad det var för svenska kvinnor och två procentenheter lägre än för övriga utländska kvinnor läsåret 2017/18.

Tabell 14: Andel flyktingar, svenska medborgare och övriga utländska medborgare med återkrav som även fått betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten fördelat efter läsår och kön, andelar i procent.

	Flyktingar		Svenska medborgare		Övriga	
	Man	Kvinna	Man	Kvinna	Man	Kvinna
2015/16	8	5	7	8	7	10
2016/17	10	7	8	9	10	10
2017/18	11	6	8	9	13	8

¹⁷ Siffror i denna tabell avviker från tidigare rapporter. Läs mer om detta i kapitel 1.4 - Avgränsningar.

4. Avslutande reflektioner

4.1. Har unga flyktingar ett större behov av ekonomiskt stöd från CSN?

Flyktingar med studiehjälp är en mer ekonomiskt utsatt grupp jämfört med svenska och övriga utländska medborgare. Många av de flyktingar som fick studiehjälp under perioden hade låga inkomster. Det framgår bl.a. av att en hög andel av flyktingarna, jämfört med andra grupper, sökte och beviljades extra tillägg. Att andelen flyktingar med extra tillägg var högre än övriga grupper, beror på att många flyktingar kommit till Sverige som ensamkommande barn och att många flyktingar lever i familjer med låga eller mycket låga inkomster.

Totalt sett har det inte skett någon större förändring i flyktingars behov av studiehjälp under perioden, däremot ser vi en förändring i flyktingars behov av studiehjälp inom olika åldrar och för kvinnor och män. För flyktingar yngre än 18 år har andelen med extra tillägg minskat något sedan läsåret 2015/16. För flyktingar som var 18 år eller äldre var det däremot endast små variationer mellan läsåren

Könsfördelningen hos flyktingar med extra tillägg visar också att männen har ett allt större behov av ekonomiskt stöd än vad kvinnorna har. Det visar sig genom att män, i högre grad än kvinnor, sökte och beviljades extra tillägg. Vi ser också att männens behov ökat under perioden då andelen män med extra tillägg ökat. Samtidigt har andelen kvinnor med extra tillägg minskat de senaste läsåren. Att manliga flyktingar har ett större behov av extra tillägg bör bero på att de, i högre grad än kvinnorna, har kommit till Sverige som ensamkommande barn.

4.2. Har ogiltig frånvaro ökat hos flyktingar?

Oberoende av kön och ålder har andelen flyktingar med ogiltig frånvaro ökat det senaste läsåret. Högst andel frånvaro hade män och elever i den äldsta ålderskategorin, 20 år. Även för svenska medborgare steg den ogiltiga frånvaron något.

Vi ser fortsatt att högst frånvaro finns hos elever som är över 18 år. Det senaste läsåret har det skett en stor förändring då flyktingars frånvaro ökat tydligt.

Flyktingar har under samtliga läsår, i jämförelse med svenska medborgare och övriga utländska medborgare, haft en högre andel myndiga elever samtidigt och en betydligt högre andel män. Utifrån det perspektivet borde flyktingarna under samtliga läsår haft en högre andel ogiltig frånvaro än övriga grupper. Att flyktingars andel frånvaro nu ökat kan ses som naturligt med tanke på hur gruppen är sammansatt. Vi ser dock att frånvaron ökar såväl bland elever under 18 år som för kvinnor vilket indikerar att fler faktorer än kön och ålder spelar in i ökningen av flyktingars ogiltiga frånvaro

4.3. Hur påverkar flyktingars frånvaro andelen återkrav och betalningsförelägganden?

Att frånvaron var högre hos flyktingar än hos de andra grupperna fick också som konsekvens att en högre andel flyktingar fick återkrav av utbetald studiehjälp. Andelen

återkrav för flyktingar ökade för såväl kvinnor som män samt i de olika ålderskategorierna.

Läsåret 2015/16 hade alla grupper en liknande andel återkrav som gick vidare som betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten. Andelen ökade också hos alla grupper fram till läsåret 2017/18. Den största ökningen stod flyktingar och övriga utländska medborgare.

Flyktingarna hade en högre genomsnittsålder och hade en betydligt högre andel män än vad övriga utländska medborgare hade, två faktorer som även visat sig ha betydelse för andelen återkrav och betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten. Ändå fanns många likheter mellan flyktingar som grupp och övriga utländska medborgare.

Avseende återkrav var det liten skillnad mellan flyktingar och övriga utländska medborgare trots att flyktingarna var äldre och hade en högre andel män.

Både flyktingar och övriga utländska medborgare har en högre genomsnittlig ålder än svenska medborgare. Det förklarar till stor del skillnaden mellan utländska medborgare och svenska medborgare avseende ogiltig frånvaro, återkrav och betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten. CSN erfar också att bristande kunskaper om hur det svenska samhället fungerar, om CSN:s regelverk och konsekvenserna av frånvaro kan vara faktorer som spelar in. Bristande språkkunskaper kan också vara en bidragande orsak till skillnaden mellan svenska medborgare och utländska medborgare. Att kvinnliga flyktingar under samtliga läsår, varit den grupp som haft lägst andel betalningsförelägganden hos Kronofogdemyndigheten oavsett kön och nationalitet, talar dock för att det finns fler bakomliggande faktorer.

5. Referenser

SFS 1999:1395. Studiestödslagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SFS 2000:655. Studiestödsförordningen. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SFS 2016:752 Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 2005:716 Utlänningslagen. Stockholm: Justitiedepartementet

SFS (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram. Stockholm : Utbildningsdepartementet

SFS (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Stockholm : Utbildningsdepartementet

CSN- *Studiestöd bland flyktingar – kommenterade statistik* Dnr 2017-2019-6403, Rapport 2017:6,

CSN- *Varför tveka ta studielån – studerande med utländsk bakgrund förklarar.*

Dnr 2018-219-4200, rapport 2018:4

CSN (2019) - *Rekordmånga elever får studiebidraget indraget på grund av skolk*

<https://www.csn.se/om-csn/aktuellt/nyhetsflode/2018-07-11-rekordmanga-elever-far-studiebidraget-indraget-pa-grund-av-skolk.html> (2019-01-07)

CSN (2019) - *Rapportera uppgifter till CSN*

<https://www.csn.se/partner/rapporterar-uppgifter-till-csn.html>

Försäkringskassan (2019) - *bostadsbidrag, flerbarnstillägg och underhållsstöd*

<https://www.forsakringskassan.se> (2019-02-22)

Migrationsverket (2019), tabellen *Asylsökande till Sverige 2000-2018*

<https://www.migrationsverket.se/download/18.4a5a58d51602d141cf41003/1547203713050/Asyls%C3%B6kande%20till%20Sverige%202000-2018.pdf> (2019-01-07)

Migrationsverket (2019), tabellen *Översikt av beviljade uppehållstillstånd 2009-2018*

<https://www.migrationsverket.se/download/18.748d859516793fb65f9940/1547644029569/Beviljade%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%202009-2018.pdf> (2019-01-07)

Migrationsverket (2019), *Familjeåterförening*

<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Efterbeslut/Om-du-far-stanna/Familjeaterforening.html> (2019-01-07)

Skolverket (2019), tabellen *Sökande till gymnasieskolan efter svensk och utländsk bakgrund*

https://siris.skolverket.se/siris/sitevision_doc.getFile?p_id=542322 (2019-01-07)

Vi gör studier möjligt.

